

VIỆN HÀN LÂM KHOA HỌC XÃ HỘI VIỆT NAM
VIỆN NGHIÊN CỨU KINH THÀNH

Kinh thành cổ Việt Nam

VIETNAM ANCIENT CAPITALS

NHÀ XUẤT BẢN KHOA HỌC XÃ HỘI
HÀ NỘI - 2021

MỤC LỤC

<i>Lời tựa</i>	8
BÙI MINH TRÍ Gốm Tống - Trung Quốc trong Hoàng cung Thăng Long	12
ĐỖ TRƯỜNG GIANG, NGUYỄN THỊ HỒNG LÊ, PHẠM THỊ OANH LÊ THỊ YÊN, PHẠM THẢO NGÂN Đồ gốm men trắng thời Lý trong Hoàng cung Thăng Long - Kết quả nghiên cứu năm 2019-2020	70
LÊ THỊ BÌNH Đồ gốm men ngọc thời Lý trong Hoàng cung Thăng Long - Kết quả nghiên cứu năm 2019-2020	100
WONG WAI-YEE, SHARON Những phát hiện khảo cổ học về sản xuất và tiêu thụ gốm sứ ở Quảng Đông và Hồng Kông giai đoạn Tống - Nguyên (thế kỷ 10-14)	136
DAVID BROTHERSON Đồ sứ Trung Quốc thời Tống ở Angkor	150
ĐẶNG THỊ KHƯƠNG, CAO THỊ HUYỀN Đồ đun nấu thời Đinh - Tiền Lê khu di tích Hoàng thành Thăng Long	162
LẠI VĂN TỚI Di chỉ sản xuất gốm Gò Cây Me - nhận thức mới qua kết quả khai quật năm 2017 - 2018	178
NGÔ VĂN CƯỜNG Gạch chữ Hán thời Lê sơ tại khu di tích Hoàng thành Thăng Long	212
BÙI HỮU NGỌC Ngói hộp lợp bờ nóc mái kiến trúc cung điện thời Lê Trung hưng	234
NGUYỄN THỊ ANH ĐÀO Hiện vật kim loại khu di tích Hoàng thành Thăng Long - Kết quả bảo quản, nghiên cứu và phân loại sơ bộ	252
PHAN THANH HẢI Điện Thái Hòa và Điện Cần Chánh thời Nguyễn nhìn từ góc độ bố trí không gian nghi lễ	278

NHỮNG PHÁT HIỆN KHẢO CỔ HỌC VỀ

SẢN XUẤT VÀ TIÊU THỤ GỐM SỨ Ở QUẢNG ĐÔNG VÀ HỒNG KÔNG

GIAI ĐOẠN TỔNG - NGUYÊN (THẾ KỶ 10-14)

WONG WAI-YEE, SHARON*

* TS., Đại học Trung Văn Hồng Kông
Người dịch: Đỗ Trường Giang

Ang nhỏ hình cầu men xanh,
lò Việt (Trung Quốc), thời
Bắc Tống, thế kỷ 11
Nguồn: Sothebys.com

MỞ ĐẦU

Bài viết ngắn này khởi đầu từ tham luận trình bày tại Tọa đàm khoa học quốc tế “Đồ sứ Trung Quốc thời Tống trong Hoàng cung Thăng Long” tổ chức bởi Viện Nghiên cứu Kinh thành (IICS), Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam ngày 15 tháng 12 năm 2020, và kết hợp với một bài viết đã xuất bản trước đó của tác giả về nghiên cứu bước đầu sự phân bố và tiêu thụ đồ gốm sứ ở Hồng Kông thời Tống-Nguyên và một nghiên cứu về dấu vết công nghệ gốm sứ ở Quảng Đông thời kỳ Đường - Tống (Wong, 2006; 2004).

I. SỰ PHÂN BỐ VÀ TIÊU THỤ ĐỒ GỐM SỨ TRUNG QUỐC THỜI TỐNG TÌM THẤY TẠI CÁC ĐỊA ĐIỂM KHẢO CỔ HỌC Ở HỒNG KÔNG.

Các nhà sử học thường xem Hồng Kông như là tiền cảng của Quảng Châu hay một địa điểm chiến lược trên tuyến đường biển của Trung Quốc tới Đông Nam Á. Cách diễn giải đó thường xuất phát từ thông tin ghi trong Tân Đường Thư, trong đó cho rằng Đồn Môn giữ một vị trí chiến lược đối với thương mại biển và phòng thủ duyên hải của nhà Đường (618-907) (Ouyang, 1975: 1153; Lo, 1963: 17-19). Trong ghi chép của sử liệu thời Tống - Nguyên, có nhắc đến việc thiết lập một trung tâm sản xuất muối - Quan Phủ Trường (Guanfuchang 官富場), ở bờ Tây Bắc của vịnh Cửu Long 九龍, dưới quyền quản lý của một viên quan chuyên trách về muối và bảo vệ bởi một đồn trú của triều đình trong thời Tống (960-1279) (Lo, 1963: 3). Tư liệu cho biết rằng, một bờ biển với các đường bờ biển cạnh thích hợp cho việc sản xuất muối và Hồng Kông có kiểu dạng bờ biển như vậy, đã trở thành một khu vực sản xuất muối rất quan trọng. Truyền thuyết về cuộc trốn thoát của các Hoàng đế nhà Tống từ Phúc Châu tới Cửu Long vào cuối thời Nam Tống (1127-1279) là những minh chứng thêm về một tuyến đường biển ở Nam Trung Hoa (Lo, 1963:61-65). Bởi vì Hồng Kông bao gồm bán đảo Cửu Long và các đảo xung quanh, đã có một số đảo thuận tiện cho việc neo đậu thuyền bè. Các cư dân địa phương thực hành các nghề đánh bắt, làm muối và đánh bắt ngọc trai (Lo, 1963:3-7; Siu, 1995: 59, 74). Từ góc độ khảo cổ học, các đồ gốm sứ tìm được từ các cuộc khai quật khảo cổ học chính thức đưa tới thông tin mới cho việc diễn giải về các hoạt động kinh tế của Hồng Kông trong suốt thời kỳ Tống - Nguyên (Wong, 2005; 2006).